

OPERA JURISPRUDENȚIALĂ ȘI LUCRAREA DE CERCETARE JURIDICĂ

Prof. univ. dr. Evelina OPRINA

Directorul Institutului de Cercetări Juridice „Acad. Andrei Rădulescu” al Academiei Române

Tematica numărului de față ar invita – în mod inevitabil – la analiză și reflecție cu privire la stadiul cercetării actuale, al schimbărilor preconizate la nivel de politici publice, precum și la identificarea demersurilor de urmat pentru a combate deficitul substanțial și formal ce a cuprins cercetarea juridică. Fără să ne propunem, însă, să evocăm, să descifrăm și să aprobăm ori să criticăm întregul angrenaj de rapoarte, legi, politici publice, cu care legiuitorul nostru operează, mai mult sau mai puțin înțelept și coerent, vom aduce în atenție, în acest scurt excurs, unul dintre demersurile științifice pe care îl apreciem vital pentru reafirmarea cercetării juridice.

Generic vorbind, cercetarea trebuie să producă cunoaștere, inovare, dezvoltare și să aibă un impact socio-economic relevant. A „cerceta” înseamnă a observa, a întreba, a studia, a reflecta, a sistematiza și a formula principii. Cercetarea juridică mai presupune, însă, ceva în plus, și anume: a explica și a conecta analiza teoretică și fundamentală la viața practică, înlesnind înțelegerea semnificațiilor și aplicarea concretă a normelor de drept. Numai printr-o abordare aplicativă, esența, funcțiile și finalitatea principiilor și instituțiilor juridice pot să-și găsească receptarea corectă, completă și profundă. Așadar, fără abandonarea analizelor teoretico-fundamentale, indispensabile pentru a dobândi cunoștințe noi cu privire la fenomene și procese, precum și în vederea formulării și verificării de ipoteze, modele conceptuale și teorii, cercetarea juridică înseamnă în mod necesar și asumarea orientării investigației științifice juridice înspre nevoile practice și ale profesiilor juridice, prin viziune integratoare, înțelegere, explicare, anticipare, colaborare și susținere a cadrului instituțional și a celui aplicativ. Astfel, când ne îndreptăm privirea

înspre raportul dintre teorie și practică, constatăm că actualmente explicația teoretică se rezumă exclusiv la o exegeză a legilor și la un comentariu al practicii judiciare, aceasta urmând a fi validată în măsura în care reușește să impună în planul realității direcțiile mate-

“ Rolul creator al judecătorului în opera de interpretare și aplicare a dreptului este fundamental, în condițiile în care necesitățile vieții se dovedesc a fi mult prea variate și complexe pentru a putea fi ordonate în întregimea lor prin texte de lege.

rializate la nivelul exegezei. Apreciam, însă, că o (re)conceptualizare teoretică a liniilor de gândire juridică, pentru ca acestea să răspundă adecvat nevoilor practicii, se impune pornind tocmai de la realitatea configurată de soluțiile oferite de jurisprudență problemelor de drept cu care aceasta se confruntă.

Viața își ia în mod necesar mereu un avans asupra imaginii ei legislative, astfel că existența unor discrepante apare firească, context în care contribuția instanțelor judecătorești la elaborarea unor soluții de înlăturare a unor asemenea discrepante își dovedește însemnătatea. Legiuitorul nu poate fi privit ca un atotștiutor infailibil, nu inventează soluții juridice și nu poate fi privit nici ca un vizionar. Astfel că judecătorul, prin opera pe care o face pronunțând soluții judiciare, se poate dovedi a fi un real sprijin pentru legiuitor, o verigă între legislație și realitate, prin cristalizarea de soluții noi, exercitând, prin urmare, o funcție ajutoare în opera de elaborare a dreptului. Existența soluțiilor judecătorești reprezintă un semnal care indică oportunitatea sau chiar necesitatea intervenției organelor creatoare de drept, iar *conținutul* lor indică direcția posibilă de rezolvare a problemei ce se ridică în fața legiuitorului ori chiar soluțiile pe care legiuitorul le-ar putea adopta în conformitate cu cerințele vieții (Anita Naschitz și Inna Fodor, *Rolul practicii judiciare în formarea și perfecționarea normelor dreptului socialist*, Ed. Academiei RPR, 1960). Rolul creator al judecătorului în opera de interpretare și aplicare a dreptului este fundamental în condițiile în care necesitățile vieții se dovedesc a fi mult prea variate și complexe pentru a putea fi ordonate în întregimea lor prin texte de lege. Alexandru Oțetelișanu spunea că „*spiritul conservator, dacă poate forma baza unei concepțiuni practice, el nu poate sta la baza științei, decât numai în ceea ce privește adevărurile sigure*”

(*Studii de drept și jurisprudență*, Piatra Neamț, 1915), astfel că misiunea judecătorului modern constă în suplearea legii și corijarea acesteia. Judecătorul trebuie să caute colecțiile de jurisprudență, să cerceteze fiecare caz în parte, să meargă la lucrările preparatorii ale legii, să întrebuițeze diferite procedee logice și să stabilească dacă soluția are în vedere adevăratul scop social, ținând seama de adevărata idee de justiție și echitate. Numai procedând în acest fel judecătorul va reuși să transforme funcția sa sedentară într-o activitate creatoare permanentă, abandonând minimul de osteneală în a se restrânge doar la mecanismul preconizat de metoda tradițională de interpretare (Marcel Mornet, *Du rôle et des droits de la jurisprudence en matière civile*, 1804-1904 – thèse de doctorat, Paris, 1904). Așadar, judecătorul are puterea de a pune în armonie legea și justiția și să aibă un rol edificator în realizarea Dreptului.

Dincolo, însă, de pledoaria pentru misiunea creatoare a judecătorului, se ridică întrebarea care este rolul cercetării juridice în acest demers? Răspunsul este evident: acela de a analiza și evalua sistematizat stadiul practicii judecătorești, al modului în care aceasta răspunde la diferitele probleme și apoi (re)transpunerea în concepte din punct de vedere teoretic a liniilor de gândire juridică clasică, așa încât tematicile astfel teoretizate, ideile generale astfel extrase și sistematizate din datele cercetării și principiile formulate să răspundă nevoilor practicii, însă într-o manieră științifică, articulată și corect orientată.

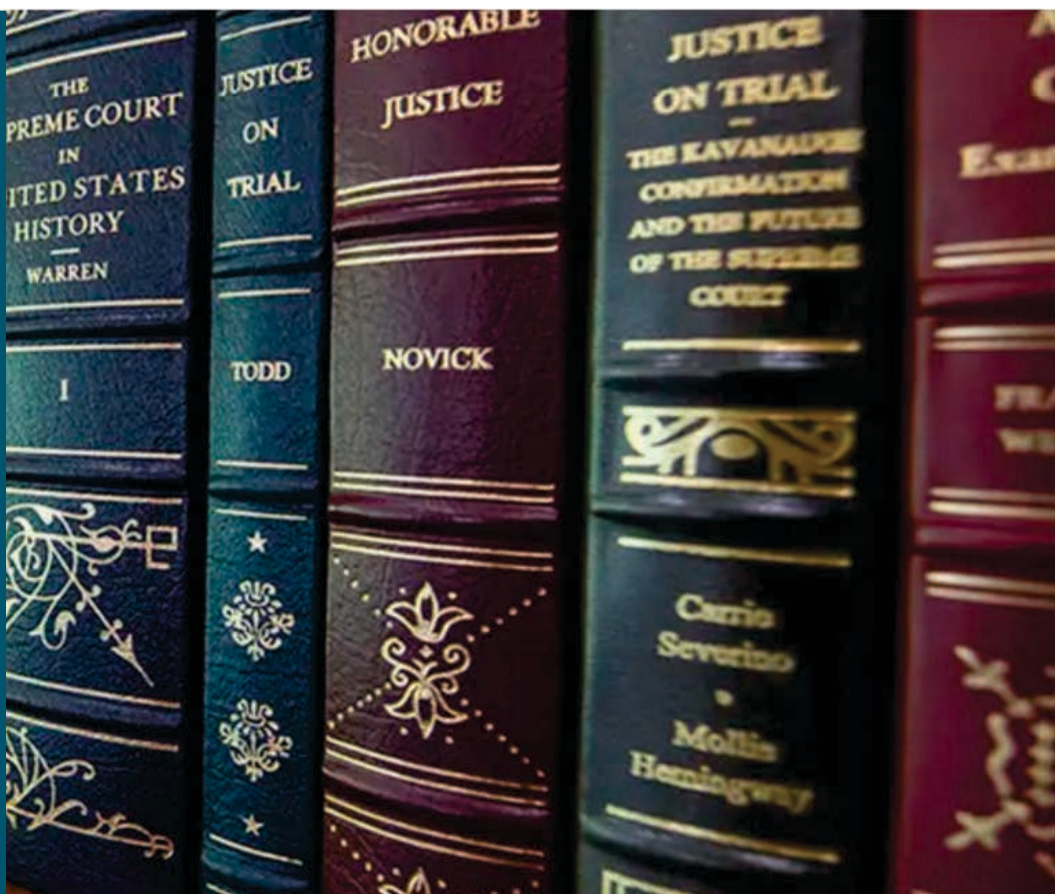
Poziția practicii judiciare în raport de opera de legiferare reprezintă astăzi, așadar, unul dintre cele mai importante puncte de plecare în opera de reconstruire a activității de cercetare juridică, întrucât practica judiciară face parte, așa după cum am arătat deja, din problematica mai largă (continuare în pag. 4)

1871-2025
de peste 150 de ani,
contribuim la formarea
elitelor României

UNIUNEA JURISTILOR DIN ROMÂNIA
DREPTUL
REVISTĂ FONDATĂ ÎN ANUL 1871

Judecătorul trebuie să caute colecțiile de jurisprudență, să cerceteze fiecare caz în parte, să meargă la lucrările preparatorii ale legii, să întrebuițeze diferite procedee logice și să stabilească dacă soluția are în vedere adevăratul scop social, ținând seama de adevărata idee de justiție și echitate. Numai procedând în acest fel, judecătorul va reuși să transforme funcția sa sedentară într-o activitate creatoare permanentă....

a modului de formare, interpretare și aplicare a normelor juridice, chestiuni esențiale pentru înțelegerea dreptului.

Printre modalitățile de realizare a rolului și scopului propus se pot evidenția: (i) **cercetarea formelor** prin care practica judiciară adaptează noilor realități conținutul unor norme juridice vechi și (ii) **gruparea problemelor** în jurul unor principii importante sau instituții mari ale diferitelor ramuri de drept potrivit sistematizării doctrinei clasice.

În prima ipoteză pot fi subsumate procedee precum: elaborarea unor soluții de umplere a normelor juridice cu un conținut nou; elaborarea unor soluții ce pot servi la umplerea unor lacune ale legii; elaborarea unor soluții de concretizare și adâncire a unor reglementări generale; elaborarea unor soluții de concre-

tizare a conținutului unor noțiuni și categorii generale; elaborarea unor soluții de perfecționare tehnică a legislației, precizarea unor dispoziții legale (Anita Naschitz și Inna Fodor, *Rolul practicii judiciare în formarea și perfecționarea normelor dreptului socialist*, Ed. Academiei RPR, 1960).

În vreme ce, în a doua ipoteză, se pot integra soluții de statonire a unor principii noi, neexprimate în niciun text de lege, dar care dau expresie unor trăsături esențiale, fundamentale ale dreptului; aplicații noi sau dezvoltări creatoare ale unor principii de drept; concretizare a unor principii mai generale și de precizare a modului lor de aplicare în condițiile specifice unui anumit domeniu al dreptului; desprindere de principii generale din norme de drept speciale, disparate, fragmentare sau

incomplete; dezvoltare a unor instituții juridice (Aurelian Ionașcu, Mircea Costin, Mircea Mureșan, Constantin Surdu, *Contribuția practicii judecătorești la dezvoltarea principiilor dreptului civil român*, vol. I, Ed. Academiei RSR, 1973; Aurelian Ionașcu, Mircea Costin, Gabriela Chivu, Mircea Mureșan, Victor Ursa, Maria Banciu, *Contribuția practicii judecătorești la dezvoltarea principiilor dreptului civil român*, vol. II, Ed. Academiei RSR, 1978).

În concluzie, munca de cercetare trebuie legată iminent de problemele activității practice, preconizând căi și metode noi care să asigure și o bună desfășurare a activității creatoare de drept din care să rezulte o legislație de înaltă calitate, în permanentă înnoire și perfecționare. Aceasta presupune, deci, o atentă și sistematică studiere a practicii

judiciare, a elementelor noi, încurajarea cristalizării unor soluții noi, potrivite pentru a constitui izvor de inspirație pentru legiuitor, precum și pentru descoperirea și semnalarea lor promptă. Analiza contribuției practicii judecătorești în opera creatoare de drept, de interpretare și aplicare a normelor juridice reprezintă și un demers științific salvator al lucrării și misiunii activității de cercetare juridică, valoros în opera de dezvoltare a teoriei dreptului și necesar ajutorător așteptărilor practice.

Avem convingerea că un atare program de cercetare poate reprezenta desăvârșirea unei adevărate meniri, ridicarea la puterea Dreptului și aportul neprețuit și mult nădăjduit atât de teorie, cât și de mediul practic.

Editura
TREND

DIMENSIUNEA CULTURALĂ A DREPTULUI

O inițiativă editorială TREND, conturată împreună cu prof. univ. dr. Ioan CHELARU și deschisă tuturor celor care scriu nu doar pentru juriști, ci și pentru conștiința juridică a societății.

Teme propuse pentru
dezbateră și analiza
societății românești

1 Dependența dintre calitatea instituțiilor de stat și calitatea omului de stat

2 Exilul și integritatea statului

3 Răspunderea școlii pentru calitatea aparatului de stat

4 Adevăr și certitudine în conceptele științelor politice și juridice

5 Apărarea identității naționale și a statului în situații-limită

Aceste teme oferă un cadru profund de analiză și reflecție, fiind esențiale pentru înțelegerea și îmbunătățirea relației dintre **stat, drept și societate**.

Ele propun nu doar subiecte de dezbateră, ci și soluții posibile pentru întărirea coeziunii sociale și a funcționării statului în lumea contemporană.